

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ και ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ-Ασκήσεις

Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διδάσκουσα: Δρ. Κατερίνα Αργυροπούλου

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

2

- Η επαγγελματική συμπεριφορά είναι **διαδικασία ανάπτυξης**
- Η επαγγελματική ανάπτυξη είναι μια **συνεχής, μακρόχρονη διαδικασία** που αρχίζει στην πρώιμη παιδική ηλικία και συμπληρώνεται μετά την επαγγελματική αποκατάσταση, σταθεροποίηση και προσαρμογή του ατόμου στην επαγγελματική ζωή
- Το θεωρητικό υπόβαθρο των θεωριών αυτών βρίσκεται στην Εξελικτική Ψυχολογία
- Ο «εαυτός» προβάλλεται **ως μια αναπτυξιακή προοπτική**, σε αντίθεση με την προηγούμενη εκδοχή του εαυτού (ως αντικειμενική προσωπικότητα) στις θεωρίες του «παιριάσματος» ατόμου και περιβάλλοντος.

Η θεωρία του Ginzberg & συνεργατών (1951, 1970, 1984)

3

- Η επιλογή επαγγέλματος είναι εξελικτική διαδικασία
- Η διαδικασία αυτή χωρίζεται σε τρία στάδια: **φαντασίας** (6 μέχρι 11 ετών), **δοκιμαστικών επιλογών** (11 ως 18 ετών) και **ρεαλιστικό στάδιο** (18 – 22 ετών)
- Η διαδικασία αυτή είναι μη αναστρέψιμη, εξαρτάται από τη χρονολογική ηλικία και την ανάπτυξη του ατόμου και ακολουθεί μια συγκεκριμένη κατεύθυνση.
- Η διαδικασία αυτή ολοκληρώνεται με συμβιβασμό ανάμεσα στις προσωπικές επιθυμίες και τις επιδιώξεις του ατόμου με την πραγματικότητα της ζωής.

4 Η θεωρία του Ginzberg & συνεργατών (1951, 1970, 1984)

- Η **περίοδος της φαντασίας**: επιλογές που εκφράζουν τη φαντασία ή επιθυμίες άσχετες με την ατομική και εξωτερική πραγματικότητα.
- Η **περίοδος δοκιμαστικών επιλογών**: περίοδος της εφηβείας, ανάπτυξη ενδιαφερόντων, ικανοτήτων και αξιών, συνειδητοποίηση πραγματικότητας.
- Η περίοδος δοκιμαστικών επιλογών **χωρίζεται σε τέσσερα υποστάδια**: ενδιαφέροντος (11-12 ετών), διερεύνησης ικανοτήτων (12-14 ετών), διερεύνησης αξιών (15-16 ετών) και στάδιο μετάβασης.

Ακόμη.....

5

- Η **ρεαλιστική περίοδος**: ρεαλιστική σκέψη και δράση
- Χωρίζεται σε **τρία επιμέρους στάδια**: α) διερεύνησης ευκαιριών, β) αποκρυστάλλωσης προτιμήσεων και γ) προσδιορισμού επιλογής εργασίας
- Στο τελευταίο **αυτό στάδιο** πραγματοποιείται ο **συμβιβασμός**.

- **Η επαγγελματική επιλογή επηρεάζεται από:**
- Τις αξίες του ατόμου
- Την προσωπικότητα και τους συναισθηματικούς παράγοντες
- Το είδος και το ποσόν της εκπαίδευσης
- Τις επιδράσεις της πραγματικότητας

Τέλος.....

7

- Ο Ginzberg αναθεώρησε τη θεωρία το 1972: **περιορίζει** τη «μη αναστρέψιμη διαδικασία», ενώ **αλλάζει** τον όρο συμβιβασμός με τον όρο «βελτιστοποίηση»
- Αναδιατύπωσε τη θεωρία το 1984: *Η επαγγελματική ανάπτυξη διαρκεί σε όλη τη ζωή.*

Αυτό όμως ισχύει περισσότερο για εκείνους που επιδιώκουν υψηλότερα επίπεδα επαγγελματική ικανοποίησης.

Κυρίαρχη αντίληψη

Η επαγγελματική ανάπτυξη είναι μια αναπτυξιακή διαδικασία που συνήθως λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 10 ετών (37 Ideas that Changed Career Development)

Βασικά ερωτήματα

- πώς διαμορφώνεται η επαγγελματική συμπεριφορά ενός ατόμου;
- γιατί ένα άτομο κάνει τη συγκεκριμένη επαγγελματική επιλογή επαγγέλματος;
- ποια κίνητρα και αξίες το οδηγούν σε αυτή την επιλογή;
- κατά πόσο έχει συνείδηση ότι αυτή η επιλογή αποτελεί έκφραση του εαυτού του;

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (Super, 1953. 1957. 1990.1994)

- **διαχρονική έκφραση** της επαγγελματικής συμπεριφοράς
- α) Η σταδιοδρομία αναπτύσσεται κατά τη διάρκεια της ζωής μέσα από μια προβλέψιμη **σειρά σταδίων** και καθηκόντων.
- β) η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου **επηρεάζεται** από ατομικά χαρακτηριστικά, αλλά και χαρακτηριστικά του κοινωνικού περιβάλλοντος και **σχετίζεται** με την προσωπική ανάπτυξη.
- γ) Η διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης είναι διαδικασία σύνθεσης και πραγμάτωσης της **αυτοαντίληψης** του ατόμου.
- Το άτομο επιλέγει επαγγέλματα που του επιτρέπουν **να «παιζει» έναν ρόλο** συνεπή προς την αυτοαντίληψή του.

Στάδια σταδιοδρομίας

10

- Η έννοια των σταδίων της σταδιοδρομίας προέρχεται από την αναπτυξιακή ψυχολογία και περιγράφει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στη σταδιοδρομία και την προσαρμογή στο επάγγελμα στη διάρκεια του χρόνου.
- Μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, οι επαγγελματικοί σύμβουλοι στηρίχθηκαν αποκλειστικά στη διαφορική ψυχολογία και.....επικεντρώθηκαν
- στο πώς τα άτομα διέφεραν το ένα από το άλλο και πώς οι διαφορετικοί τύποι ατόμων απασχολούνται σε διαφορετικές θέσεις εργασίας.
- Στη δεκαετία του 1950 δόθηκε αυξημένη προσοχή στο πώς ένα άτομο εξελίσσεται ως προς τη σταδιοδρομία στη διάρκεια του χρόνου, καθώς και στην υιοθέτηση **των όρων σταδιοδρομία** αντί του όρου επάγγελμα, αλλά και **συμβουλευτική σταδιοδρομίας** η οποία εντάσσεται.....

Στάδια σταδιοδρομίας

11

στο περιεχόμενο των υπηρεσιών που προσφέρει ο επαγγελματικός προσανατολισμός.

- Οι επαγγελματίες άρχισαν να εξετάζουν την επαγγελματική ζωή σε βάθος χρόνου μέσα από μια σειρά σταδίων και συγκεκριμένων καθηκόντων που σχετίζονται σε ένα βαθμό με την ηλικία.
- Αυτή η προοπτική έστρεψε το ενδιαφέρον από το **περιεχόμενο της σταδιοδρομίας** (π.χ., Τι θέλετε να κάνετε;) στη **διαδικασία της σταδιοδρομίας** (π.χ., πώς φτάσατε σε αυτή την επιλογή;)
- Σήμερα, η **έννοια** των **επαγγελματικών σταδίων** είναι χρήσιμη για την κατανόηση της διαδικασίας λήψης επαγγελματικών αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των πεποιθήσεων επαγγελματικής αυτοαποτελεσματικότητας, τις αντιλήψεις για τα επαγγελματικά εμπόδια, και τις δυσκολίες λήψης αποφάσεων.

Από το «Τι θέλω να γίνω» στο «Πώς φτάνω στη συγκεκριμένη επιλογή»:

12

- Η **αυτοαντίληψη** αλλάζει με το χρόνο και την εμπειρία, κάνοντας έτσι, την επιλογή και προσαρμογή μια **συνεχή διαδικασία**.
- Αυτή η διαδικασία συνοψίζεται σε μια σειρά περιόδων ζωής (**μείζονες κύκλοι**).
- Οι κύκλοι ζωής δείχνουν πώς ένα άτομο εξελίσσεται και διαφοροποιείται στη διάρκεια του χρόνου (**σε αντίθεση** με το ποιος εργάζεται σε κάποιο επάγγελμα)
- Υιοθετείται η άποψη ότι η **επαγγελματική συμβουλευτική** είναι **ένα μέσο** που εξυπηρετεί τους στόχους της επαγγελματικής καθοδήγησης (ανάπτυξη σταδιοδρομίας/ προσωπική & επαγγελματική διερεύνηση, λήψη απόφασης, αναζήτηση εργασίας).

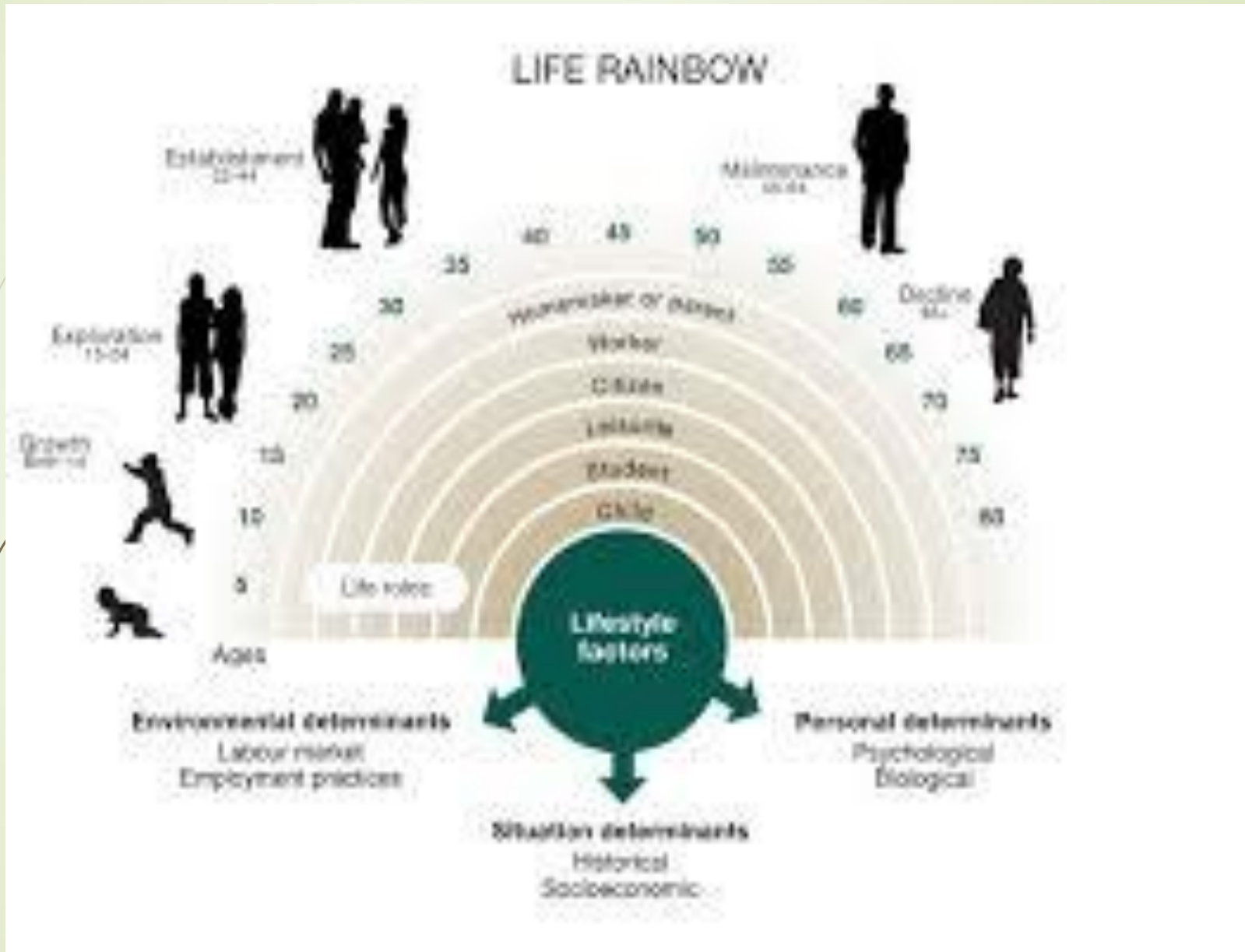
➡ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ

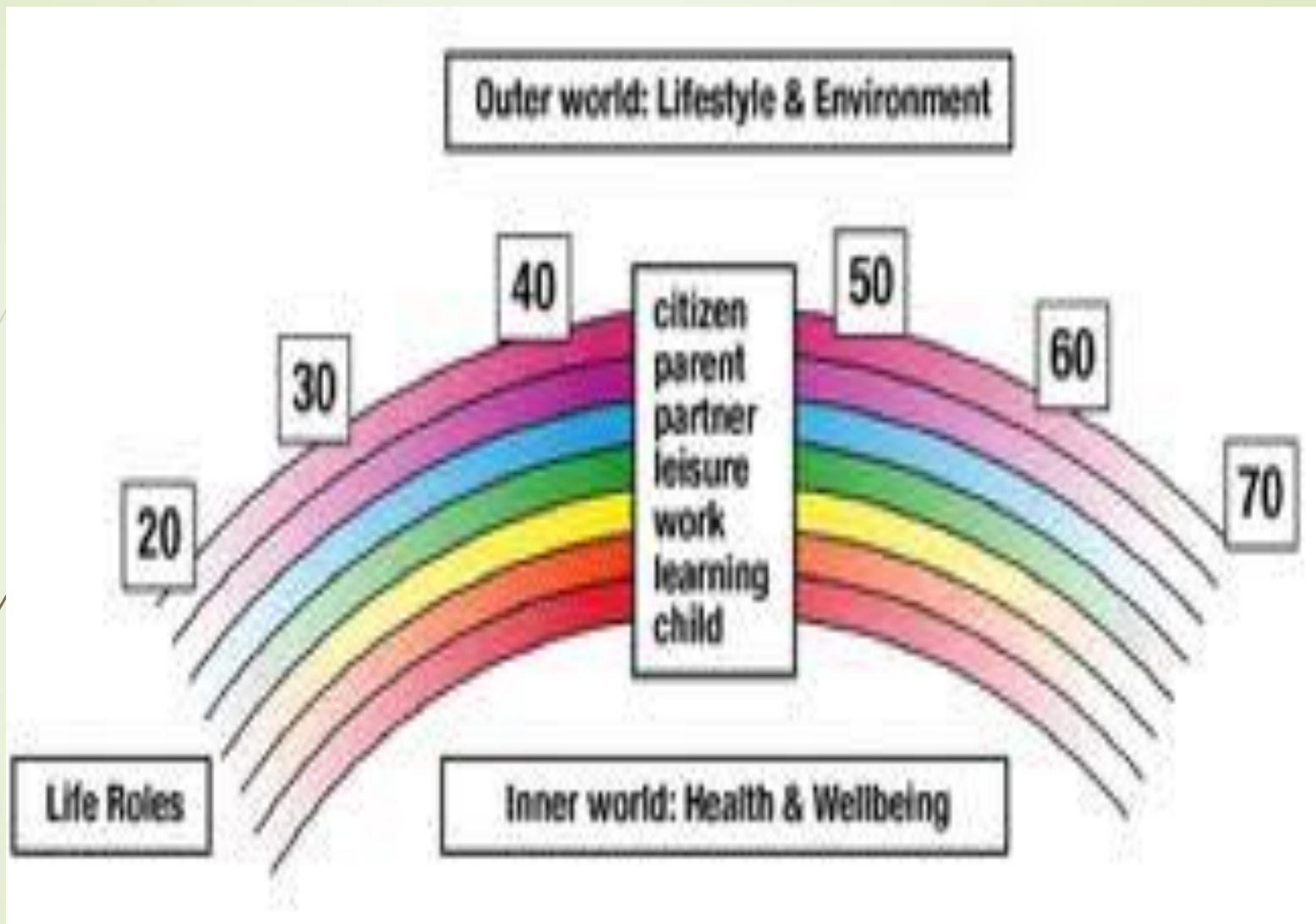
- **Στάδιο Ανάπτυξης** (φαντασία-δοκιμή) (4-14 ετών)
- **Στάδιο Διερεύνησης** (14 -25 ετών)
- **Στάδιο Καθιέρωσης** (25-40)
- **Στάδιο Διατήρησης** (40-60)
- **Στάδιο Αποχώρησης** (μετά τα 60 χρόνια)

Κάθε στάδιο αντιστοιχεί σε μια ορισμένη ηλικιακή περίοδο και σε ορισμένα εξελικτικά καθήκοντα

Σε κάθε στάδιο το άτομο παίζει μια σειρά ρόλων

Εξελικτικά στάδια

16

- Σε κάθε στάδιο αντιστοιχούν κάποιοι αναπτυξιακοί στόχοι που πρέπει να πετύχει το άτομο.
- Αυτοί οι στόχοι είναι στην ουσία προσδοκίες (Savickas, 2002) που υποβάλλει η κοινωνία και βιώνονται από το άτομο ως ενδιαφέρον προς τη σταδιοδρομία.
- Η αποτυχία πραγμάτωσης ενός αναπτυξιακού στόχου ενδέχεται να προκαλέσει προβλήματα σε κάποιο επόμενο στάδιο
- Για παράδειγμα, η αποτυχία στο στάδιο της διερεύνησης την περίοδο της εφηβείας μπορεί να οδηγήσει σε μη ρεαλιστικές επαγγελματικές επιλογές στα πρώτα χρόνια της ενήλικης ζωής.

Διάφοροι ρόλοι παρουσιάζονται και αλληλεπιδρούν στη διάρκεια της ζωής μας

- ▶ παιδί, μαθητής, φοιτητής, ψυχαγωγούμενος, πολίτης, εργαζόμενος, σύζυγος, οικογενειάρχης, γονιός και συνταξιούχος
- ▶ Κάθε ρόλος παίζεται σε ένα θέατρο και μπορεί να μεταφέρεται από το ένα θέατρο στο άλλο.
- ▶ Οι άνθρωποι παίζουν διάφορους ρόλους συγχρόνως σε διάφορα «θέατρα»
- ▶ Η επιτυχία σε ένα ρόλο διευκολύνει την επιτυχία στους άλλους, ενώ οι δυσκολίες σε έναν ρόλο είναι πιθανό να οδηγήσουν σε δυσκολίες σε άλλους ρόλους.

Διαμόρφωση επαγγελματικής αυτοαντίληψης (4-14 ετών)

Στόχοι:

- ▶ ενδιαφέρον για το μέλλον ως εργαζόμενος
- ▶ αύξηση προσωπικού ελέγχου που ασκεί στη ζωή
- ▶ πεποίθηση ότι είναι καλό να πετύχει στο χώρο του σχολείου και της εργασίας
- ▶ διαμόρφωση αντιλήψεων για τον τρόπο που γίνονται οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές
- ▶ ανάπτυξη εργασιακών συνηθειών και δεξιοτήτων
- ▶ αυτοπεποίθηση για να κάνει επαγγελματικές επιλογές

Διαμόρφωση επαγγελματικής αυτοαντίληψης (14-24 ετών)

- Η κοινωνία περιμένει από το άτομο σε αυτή την ηλικία να κάνει μια επαγγελματική επιλογή.
- Αναζήτηση πληροφοριών για τον εαυτό του και τα επαγγέλματα ώστε να κάνει την καλύτερη επιλογή.
- Έκφραση μη ρεαλιστικών επαγγελματικών προτιμήσεων που είναι παροδικές και σταδιακή εστίαση σε πιο ρεαλιστικές επιλογές και επιλογή μιας επαγγελματικής κατεύθυνσης
- Είσοδος στο χώρο της εργασίας και δοκιμή διάφορων εργασιακών θέσεων στο επιλεγμένο επάγγελμα.

Διαμόρφωση επαγγελματικής αυτοαντίληψης (25-44 ετών)

- Σταθερότητα, εδραίωση και πρόοδος.
- Η σταθερότητα απαιτεί το άτομο, αφού καταλάβει μια εργασιακή θέση, να τη διασφαλίσει αφομοιώνοντας την κουλτούρα του εργασιακού περιβάλλοντος και εκτελώντας ικανοποιητικά τα εργασιακά του καθήκοντα.
- Η μεσαία φάση του σταδίου αυτού περιλαμβάνει την εδραίωση στην εργασία καθώς το άτομο αποκτά περισσότερη εμπειρία και εξειδίκευση.
- Ο τρίτος στόχος αναφέρεται στην πρόοδο σε νέα επίπεδα υπευθυνότητας. Αυτόν το στόχο δεν τον επιτυγχάνουν όλοι οι εργαζόμενοι.

Διαμόρφωση επαγγελματικής αυτοαντίληψης (45-65 ετών)

- Το άτομο ασχολείται με τη διατήρηση όσων έχει πετύχει
- Θέλει να συνεχίσει τις ευχάριστες πλευρές της εργασίας του και προσπαθεί να συνεχίσει να εκτελεί τα καθήκοντα του το ίδιο καλά, να ανανεώσει και εκσυγχρονίσει τις γνώσεις του και να ανακαλύψει νέες προκλήσεις.

Διαμόρφωση επαγγελματικής αυτοαντίληψης (65 ετών και άνω)

- Το άτομο βιώνει μια μείωση της ενεργητικότητας και του ενδιαφέροντος για το επάγγελμα. Μειώνει το ρυθμό του και δίνει κάποια από τα καθήκοντα του σε νεότερους συναδέλφους.
- Προετοιμάζεται για τη συνταξιοδότηση και την αποχώρηση από την εργασία.

Ελάσσονες κύκλοι

23

- Ένας **μικρότερος κύκλος** εμφανίζεται κατά τη μετάβαση από τη μία περίοδο στην άλλη ή.....
- ▶ Κάθε φορά που **μια ασταθής σταδιοδρομία** (περίοδοι εργασίας και διακοπή εργασίας, ως αποτέλεσμα ανώμαλης υγείας ή άτακτων οικονομικών πιέσεων) ή
 - ▶ **μια σταδιοδρομία πολλαπλών δοκιμών** (ακολουθία εργασιών χωρίς σταθεροποίηση σε κάποια) αποσταθεροποιείται, γεγονός που συνεπάγεται νέα διερεύνηση και νέα ανάπτυξη της αυτοαντίληψης.

- Σημαντική **πηγή πληροφόρησης** είναι **τα πρότυπα** (ο ρόλος που διαδραματίζει ο κοινωνικός περίγυρος στην επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου)
- Τα **ενδιαφέροντα αναπτύσσονται** αξιοποιώντας την πληροφόρηση από τις δραστηριότητες εξερεύνησης και από την επίδραση των προτύπων.
- Το γεγονός αυτό μαζί με την ανάπτυξη της αυτοαντίληψης (συνδυασμός βιολογικών χαρακτηριστικών, των κοινωνικών ρόλων που διαδραματίζουν τα άτομα και των αξιολογήσεων των αντιδράσεων των άλλων στο άτομο) οδηγούν στο προγραμματισμό της σταδιοδρομίας και στη λήψη αποφάσεων

- Θεμελιώδης έννοια στη θεωρία του Super αποτελεί η **επαγγελματική ωριμότητα**, η ετοιμότητα για την επιτέλεση των επαγγελματικών αναπτυξιακών στόχων της επαγγελματικής ανάπτυξης
- Σε ποιο βαθμό το άτομο σκέφτεται για το μέλλον του και πόσο καλά του ταιριάζουν διάφορα επαγγέλματα;
- Κατά πόσο έχει ασχοληθεί ή σχεδιάζει την επαγγελματική του πορεία;

- Κατά πόσο το άτομο έχει χρησιμοποιήσει τις διάφορες πηγές πληροφόρησης (συγγενείς, φίλους, μμε..κ.α) για να σχεδιάσει τη σταδιοδρομία του;
- Την ικανότητα του ατόμου να εφαρμόσει συστηματικά τις αρχές λήψης επαγγελματικών αποφάσεων στις τωρινές ή μελλοντικές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές
- Κατά πόσο διακρίνεται από γνώση επαγγελμάτων και τεχνικών για τη διατήρηση μιας εργασίας;

Η επαγγελματική ωριμότητα περιλαμβάνει

- Επαγγελματικό σχεδιασμό
- Διερεύνηση σταδιοδρομίας
- Λήψη αποφάσεων
- Πληροφόρηση για τον κόσμο των επαγγελμάτων

Διαφέρει.....

- ▶ Από την **επαγγελματική ταυτότητα** του Holland (1980) που αναφέρεται στην καθαρή και σταθερή εικόνα του ατόμου όσον αφορά στα ενδιαφέροντα, τα ταλέντα και τους στόχους του.

Ερωτήματα που απασχολούν τον Σύμβουλο

- Ποια είναι τα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά του πελάτη (όπως ικανότητες, ενδιαφέροντα, προσωπικότητα);
 - Ποια σημασία έχουν οι ρόλοι της ζωής του πελάτη;
- Πώς το γενικό πλαίσιο του πελάτη επηρεάζει τις αποφάσεις του/της και την αναπτυξιακή του/της πορεία;
- Πώς η αυτοαντίληψη του πελάτη επιδρά στις επαγγελματικές του/της επιλογές;
 - Ποια αναπτυξιακά στάδια έχει ολοκληρώσει;
 - Ποια στάδια απομένουν ακόμα να εκπληρώσει;

Επαγγελματική συμβουλευτική και εξελικτικές θεωρίες

- Εκτιμά το βαθμό ωριμότητας του ατόμου
- Επεμβαίνει σε εκείνα τα συστατικά στοιχεία της επαγγελματικής ωριμότητας που βρίσκει ότι υστερεί το άτομο
- Αποδίδει σημασία στη σπουδαιότητα που έχει η εργασία στη ζωή του ατόμου (**υιοθετεί την έννοια των αξιών**- ικανοποιήσεις που είναι επιθυμητές από την εργασία)
- Αυτοί που έχουν αδύναμη αυτοαντίληψη είναι πολύ πιθανό να μην κάνουν καλό ταίριασμα εαυτού και αντίληψης για το επάγγελμα
- Τα ίδια ισχύουν και γι' αυτούς που έχουν αντιφατικές ή μη ρεαλιστικές αυτοαντιλήψεις

Ακόμη.....

- Οι εξελικτικές θεωρίες μπορούν να βρουν πλήρη έκφραση ως προς τη συμβουλευτική παρέμβαση στον σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό, όπου με κατάλληλες ασκήσεις και πληροφόρηση μπορεί να διευκολυνθεί η όλη επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου

Από τις εξελικτικές θεωρίες στις μετα-θεωρίες

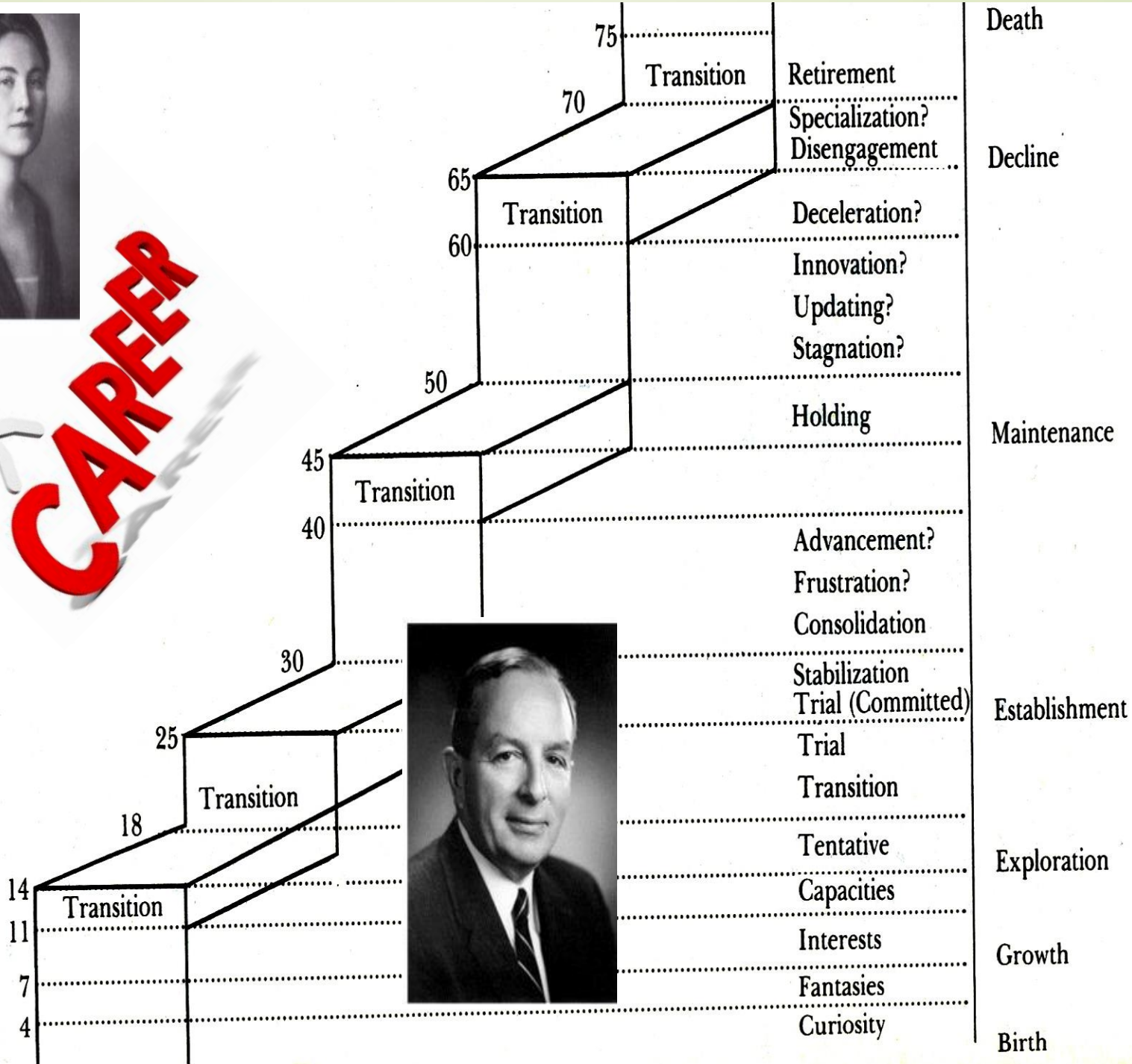
- αντιλαμβάνονται τον εαυτό ως μια πιο κοινωνική και συνεκτική μορφή που ανταποκρίνεται καλύτερα στην κοινωνική πολυπλοκότητα και στις αναμορφώσεις του χώρου της εργασίας.
- τείνουν να είναι πιο ολιστικές και να έχουν μια πιο παγκόσμια άποψη
- αντί να ταιριάζουν τον εαυτό με τα επαγγέλματα ή την προετοιμασία του ατόμου για την εξέλιξη της σταδιοδρομίας, επικεντρώνονται στη δόμηση του εαυτού μέσα στην εργασία
- Ενσωματώνουν τις ατομικές διαφορές, την ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της ζωής και τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας.

μετατρέπουν τα ζητήματα της σταδιοδρομίας σε πιο περίπλοκα και ευρέα σε σχέση με το παρελθόν και, πιθανόν, σε περισσότερο ουσιαστικά, καθώς

- επιδιώκουν να δώσουν απάντηση στο ερώτημα «ποιος είμαι;» όσο και στο ερώτημα «τι γνωρίζω;»
- αποδίδουν έμφαση στην ανάπτυξη της ικανότητας ενδοσκόπησης του ατόμου
- στο τι ουσιαστικά έχει σημασία στην εργασία μας και να προσδώσουμε νόημα σε αυτή
- στο σχεδιασμό ζωής ενός ατόμου.

CAREER

Από την επαγγελματική
ωριμότητα στην
επαγγελματική
προσαρμοστικότητα

Προσαρμοστικότητα / Ευελιξία

Επαγγελματική προσαρμοστικότητα

36

Η ετοιμότητα του ατόμου να ανταποκριθεί στη συνειδητή και διαρκή διερεύνηση εαυτού και περιβάλλοντος προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αλλαγές στη σταδιοδρομία του και να χειριστεί με επιτυχία τις απρόβλεπτες προσαρμογές και μεταβάσεις, που ενδεχομένως θα δημιουργηθούν από τις αλλαγές στις εργασιακές συνθήκες
(Savickas, 2008)

- ▶ «Ο Εμίλ είναι 18 ετών, μαθητής στη Β' τάξη Επαγγελματικού Λυκείου, στον τεχνολογικό τομέα. Κατάγεται από τη Ρουμανία, γεννήθηκε και πέρασε τα παιδικά του χρόνια εκεί. Τα τελευταία 8 χρόνια ζει στην Ελλάδα με τη μητέρα του και τα 4 αδέρφια του. Είναι πολύ αδύναμος μαθητής, αλλά προσπαθεί με μοναδικό στόχο να πάρει το απολυτήριο λυκείου. Είναι ένα χρόνο μεγαλύτερος από τους συμμαθητές του, γιατί άφησε το σχολείο αμέσως μετά το Γυμνάσιο για ένα χρόνο. Επανήλθε ύστερα από τις πιέσεις της μητέρας του. Εργάζεται τα απογεύματα για να βοηθήσει οικονομικά την οικογένειά του, η οποία επιβιώνει με τα χρήματα που κερδίζουν η μητέρα του και ο μεγαλύτερος αδελφός του. Στον ελάχιστο ελεύθερο χρόνο του ασχολείται με τον αθλητισμό (πολεμικές τέχνες), επιδιώκοντας να διακριθεί σε αγώνες. Δεν έχει πρόβλημα με τη γλώσσα, επικοινωνεί προφορικά πολύ καλά, αλλά δυσκολεύεται να ανταποκριθεί στοιχειωδώς σε γραπτές εξετάσεις. Ο αδελφός του και η μητέρα του τον παροτρύνουν να μπει σε μια τεχνική σχολή, να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων, υδραυλικός ή ηλεκτρολόγος, να πάρει ένα δίπλωμα και να εργαστεί ως τεχνίτης. Ο Εμίλ δεν ενδιαφέρεται για κάτι συγκεκριμένο πέρα από τον αθλητισμό, δηλώνει ότι «το περιβάλλον είναι εχθρικό και δεν τον βοηθά», πιστεύει ότι δεν μπορεί να τα καταφέρει να μπει σε μια ανώτερη σχολή, αλλά κι αν το πετύχει, δε θα μπορέσει να αξιοποιήσει επαγγελματικά το πτυχίο του, γιατί κανείς δε θα του δώσει καλές ευκαιρίες λόγω της καταγωγής του. Δείχνει απογοητευμένος από τις προσπάθειες που έχει κάνει μέχρι σήμερα, δεν έχει ψάξει εναλλακτικές λύσεις, θεωρεί χάσιμο χρόνου το σχολείο, αλλά προσπαθεί να το τελειώσει κυρίως για να μην στενοχωρήσει τη μητέρα του...».

Μελέτη Περίπτωσης

- Ποιες βασικές υποθέσεις θα κάνατε για τον Εμίλ με βάση τη θεωρία του Super;
- Πώς διαμορφώνεται η αυτοαντίληψη του Εμίλ;
- Πώς θα μπορούσε να βοηθηθεί ο Εμίλ από την αλληλεπίδραση των διαφόρων ρόλων της ζωής του;
- Προτείνετε τρόπους για την κατά το δυνατόν αποτελεσματική και επωφελή για τον συμβουλευόμενο αξιοποίηση της θεωρίας του Super;.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Brown, D, & Brooks, L. (1991). *Career counseling techniques*, Boston: Allyn & Bacon
- Herr, E., Cramer, S. H. & Niles, S. G. (2004). *Career Guidance and Counseling through the Life Span*. USA: Pearson Education Inc.
- Κασσωτάκης (2002). (επιμ. έκδοσης). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Nathan & Hill (2006). *Επαγγελματική Συμβουλευτική. Μετάφραση-Προσαρμογή Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου*. Εκδόσεις: Μεταίχμιο
- Sharf R, S. (2006). *Applying Career Development Theory to Counseling*. Canada: Thompson Brooks/Cole.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2000). *Επαγγελματική Συμβουλευτική και Καθοδήγηση*. Αθήνα: ISS ΕΠΕ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Super, D. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds), *Career Choice & Development* (2nd ed., pp 197-261), San Francisco: Jossey Bass.
- Super, D. (1994). A life-span, life-space perspective on convergence. In M. L. Savickas & R. W. Lent (Eds.), *Convergence in career development theories* (pp. 63-74). Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Walsh, W. B. & Osipow, S. H. (1990). *Career Counseling. Contemporary Topics in Vocational Psychology*. N. J.: Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Zunker, V.G. (1998). *Career Counseling. Applied concepts of life planning* (5η έκδοση). California: Brooks/Cole Publishing Company.